

Lasten televisio

Ilmainen lapsenvahti vai virikkeitä tarjoava
kotiopettaja?

Viestinnän koulutusohjelma
AV-mediatuotanto/käsikirjoitus
Opinnäytetyö
7.6.2010

Terhi Arola

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Elokuvan ja television koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto AV-mediatuotanto/käsikirjoitus
Tekijä Terhi Arola		
Työn nimi Lasten televisio. Ilmainen lapsenvahti vai virikkeitä tarjoava kotiopettaja?		
Työn ohjaaja/ohjaajat Antero Arjatsalo, Tuuli Heikka		
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 7.6.2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 30 + 2
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka kirjallinen osio käsittelee lastenohjelmia sekä vanhempien osuutta ja vastuuta turvallisen katsomiskokemuksen takaamisessa lapselle. Opinnäytetyön alussa kartoitan televisiosta tulevien lastenohjelmien tarjontaa sekä keskeistä tutkimuskenttää. Lasten televisionkatseluun pohjautuvat tutkimukset ja aiheen ympärillä käytävä keskustelu ovat yleisesti katsottuna hyvin negatiivissävytteisiä. Televisiota pidetään mahdollisena uhkana lapsen terveydelle ja kehitykselle. Lähes kaikki tutkijat asettavat lasten päivittäiselle television katselulle aikarajoitussuosituksen. He myös kehottavat vanhempia katsomaan televisiota lastensa kanssa. Vain näin voidaan turvata lapselle turvallinen ja mukava katsomiskokemus. Kanavat takaavat lapselle turvallisia ohjelmia, mutta kuinka paljon tuon lupauksen lisäksi tarvitaan vanhempien omaa harkintaa.</p> <p>Tein opinnäytetyötäni varten kyselytutkimuksen päiväkodissa olevien 1–5-vuotiaiden lasten vanhemmille. Siinä selvitin lasten televisionkatselutottumuksia ja –mieltymyksiä. Kyselytutkimuksesta selvisi, että vanhemmat ovat hyvin kiinnostuneita siitä, minkälaisia ohjelmia heidän lapsensa katsovat. Vanhemmat myös katsoivat usein ohjelmia yhdessä lastensa kanssa, mutta eivät yhtä usein kuin haluaisivat. Tässä syynä oli selvästi se, että lastenohjelmat tulevat sellaisiin aikoihin, jolloin vanhempien on tehtävä aamutoimia tai kotitöitä. Toinen syy, miksi vanhemmat eivät halunneet katsoa ohjelmia lastensa kanssa, oli ohjelmien tylsyys. Vanhemmat toivoivatkin enemmän ohjelmia, jotka tarjoaisivat myös heille jotakin. Näin taatisiin paremmin lapselle turvallinen aikuinen mukaan katselutilanteeseen.</p> <p>Tutkin myös omien lasteni suhdetta televisioon ja television vaikutusta heihin. Myös ”turvalisilla” lastenohjelmilla oli vaikutusta heihin muun muassa pelkoja aiheuttaen. Myös katseluaikalla oli suuri vaikutus heidän myöhempään käyttäytymiseen.</p> <p>Opinnäytetyössä tuli esille suuri ristiriita lastenohjelmien katsomisen suhteen. Toisaalta vanhemmat tarvitsivat ilmaista lapsenvahtia tehdessään itse kotitöitä. Toisaalta taas vanhemmat halusivat olla lastensa turvana katselukokemuksen aikana. Vanhempien vastuu on siis suuri, vaikka lastenohjelmat periaatteessa ovatkin turvallisia.</p>		
Teos/Esitys/Produktio Hilla Hipsuvarvas, konsepti ja käsikirjoitus (salainen)		
Säilytyspaikka Taideteollisen korkeakoulun kirjasto, Aralis-kirjastokeskus		
Avainsanat Lastenohjelmat,		

Degree Programme in Film and television		Specialisation scriptwriting
Author Terhi Arola		
Title Children ´s Television; "Free of Charge Nanny" or "Educational Tutor"?		
Tutor(s) Antero Arjatsalo, Tuuli Heikka		
Type of Work Bachelor ´s Thesis	Date 7.6.2010	Number of pages + appendices 30 + 2
<p>ABSTRACT</p> <p>My thesis studies children ´s programs on TV, and the role and responsibility of parents when creating a safe watching environment for children. In the beginning of my thesis I review what the TV has to offer for children and also study what research has been conducted before. The tone of the discussions and research dealing with children ´s television are generally negative. Almost all researchers would place a time limit for children to watch TV. They also recommend parents to watch TV with their children. This way a safe and nice watching experience can be ensured. TV channels promise safe programs for children but the question remains how much parent´s own evaluation is needed in addition to that promise.</p> <p>For my thesis, I compiled a survey for parents whose children, between ages 1 and 5, go to kindergarten. The survey shows that parents are very interested in what programs children watch. Parents also watch TV with children but not as often as they would like. This is mainly because children´s programs are aired at times when parents have to do tasks at home. Another reason why parents do not watch TV with children is that some parents find children´s programs boring. Those parents were hoping for programs that would offer something for them as well.</p> <p>I also studied my own children´s relationship with TV, and what influence TV has on them. I have realized that also the safe programs have a great effect on them causing fears etc. Also the time of the day when they watch TV has a great impact on their behavior. In summary, my thesis clarifies the controversy that children´s TV-viewing generates. Parents really need that "free nanny" so that they can carry out domestic tasks. However, parents would like to watch TV with children to guarantee a safe watching experience. In conclusion, parent´s responsibility is great even tough TV-channels promote safe children´s programs.</p>		
Work / Performance / Project Hilla Hipsuvarvas, concept and script (secret)		
Place of Storage Aralis Library and Information Centre		
Keywords Children´s television		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	2
2	LAPSET JA TELEVISIO	4
2.1	Negatiivisvaikutteinen keskustelu	5
2.2	Tutkimukset negatiivisista vaikutuksista	7
2.3	Tutkimukset positiivisista vaikutuksista	8
3	LASTENOJELMIEN TARJONTA	9
3.1	Kirjakieltä ja toistoja	10
3.2	Animaatiot	11
3.3	TV-teatteri	13
3.4	Opetusohjelmat.....	14
4	KYSELYTUTKIMUS.....	15
4.1	Päivittäinen tapa.....	16
4.2	Pikku Kakkonen vie voiton	17
4.3	Vanhemmat lasten tukena	18
4.4	Lapsilla ja aikuisilla samanlainen maku	19
5	TYTÄR JA TELEVISIOÄHKY	20
5.1	Puolen tunnin ja tunnin valtava ero	21
5.2	Ohjelmien teemat kertautuvat leikeissä	22
5.3	Nostalgia ei pure lapsiin	23
5.4	Pelot ja TV	24
6	<i>HILLA HIPSUVARVAS</i> -KONSEPTI	25
7	YHTEENVETO	27
	LÄHTEET	29
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka kirjallinen osa käsittelee televisioista tulevia lastenohjelmia sekä vanhempien osuutta ja vastuuta turvallisen katsomiskokemuksen takaamisessa lapselle. Teososa on luomani konsepti lasten piirrosanimaatiosarjalle.

Kahden pienen lapsen äitinä olen ollut viime vuodet varsinainen lastenohjelmien suurkuluttaja. Olen ollut lähes tyrmistynyt suomalaisten lastenohjelmien huonosta tasosta. Se ei mielestäni ole kulkenut käsi kädessä ulkomaisten lastenohjelmien laatutason kanssa. Suomalaisia lastenohjelmia myös esitetään hyvin vähän. Yhtä poikkeustapausta lukuun ottamatta kaikki animaatiosarjat ovat tällä hetkellä ulkomaisia. Ja animaatiot ovat juuri niitä lasten suuria suosikkeja, niitä joita fanitetaan. Suomalaisten lastenohjelmien osuus on laskenut 2000-luvulle tultaessa huomattavasti. Vuonna 2003 suomalaisten lastenohjelmien osuus minuutteina pääkanavilla oli vain 1/3 lastenohjelmien kokonaisajasta. Vuonna 1993 osuus oli vielä noin puolet. (Korhonen 2008, 24.) Onko pääsyllinen ilmiölle rahanpuute vai eikö ammattimaisia tekijöitä löydy?

Olen lukenut paljon tutkimuksia lasten television katselusta. Näissä tutkimuksissa lähes pääsääntöisesti todetaan television olevan suuri paha, josta on haittaa lapsen kehitykselle. Tämä asia on selvästi tiedostettu myös tv-kanavilla. TV2:n Internet-sivuilla sanotaankin, että "lasten ohjelmisto pyrkii tukemaan lapsen tasapainoista kasvua sekä positiivisen minä- ja maailmankuvan muodostumista. Tavoitteena on rikastuttava, myönteinen, rohkaiseva, kiireetön ja turvallinen katsomis- sekä kuuntelukokemus. Ohjelmisto pyrkii myös auttamaan lasta kohtaamaan, tunnistamaan ja hyväksymään tunteensa." (yle.fi 2010.)

Esimerkiksi juuri TV2:n lastenohjelmat ovat hyvin turvallisia siinä mielessä, että niissä ei ole väkivaltaa eikä liian jännittäviä juonenkäänteitä. Aiheet ovat pienille lapsille sopivia ja asiat esitetään riittävän kepeästi. Lapset kuitenkin ovat erilaisia ja kokevat maailmaa kukin omalla tavallaan. Riittääkö siis pelkkä ohjelmiston tarkka suunnittelu takaamaan edellä mainitun positiivisen kokemuksen ja hyödyn lapselle? Kuinka paljon vanhemman aktiivisuutta ja omaa harkintaa vielä lisäksi tarvitaan?

Tein opinnäytetyötäni varten kyselytutkimuksen, jolla pyrin kartoittamaan pienten lasten vanhempien mielipiteitä ja kokemuksia lastenohjelmista (Liite 1). Useissa tutkimuksissa ympäri maailman on todettu, että liiallinen television katselu tuottaa pelkokokemuksia ja sekä fyysisiä että psyykkisiä rasitteita lapsille. (Ks. esim. Korhonen 2008, 7.) Yleisesti näiden tutkimusten pohjalta tutkijat kehottavatkin vanhempia olemaan läsnä lapsen katsoessa televisiota. Näin pystytään minimoimaan television haitat ja maksimoimaan hyödyt. Lapsi tarvitsee aikuisen tuen. (Ks. esim. Korhonen 2008, 11.) Kyselytutkimuksessani halusin selvittää, kuinka paljon vanhemmat katsovat televisiota lastensa kanssa ja mitä he tekevät sillä aikaa, kun lapset katsovat ohjelmia yksin.

Oma epäilykseni oli, että lastenohjelmien lähetysajat on suunniteltu siten, että vanhempien on lähes mahdoton seurata ohjelmia lastensa kanssa. Juuri lastenohjelmien lähetysaikoina, aamulla ja alkuillasta, vanhempien on valmistettava päivällistä tai tehtävä aamutoimia. Tässä on mielestäni suuri ristiriita, sillä nämä lähetysajat ovat varmasti myös juuri ne, jotka keräävät lapset television ääreen. Joten siksi ajat ovat kanavien mielestä varmasti hyvinkin otolliset, eikä niitä ole syytä muuttaa. Halusin selvittää, kuinka vanhemmat kokevat nämä ajat ja kuinka lastenohjelmien katselu pienten lasten perheissä järjestetään.

Tutkin myös omien lasteni käyttäytymistä heidän katsoessaan lastenohjelmia. Tutkin tämänhetkistä lapsille suunnattua ohjelmistoa verrattuna omien lasteni mieltymyksiin. Halusin tietää, kuinka paljon televisio ja lastenohjelmat vaikuttavat lapsiin ja heidän elämäänsä sekä kokemuspäiriinsä. Vertasin kyselytutkimuksen ja omiin lapsiini kohdistuneen tutkimuksen tuloksia keskenään.

Halusin lisäksi tutkia sitä, minkälaiset ohjelmat kiinnostaisivat vanhempia ja täten saisivat heidät ohjelmien ääreen lastensa kanssa. Minua itseäni kiinnostaa ajatuksella ja ammattitaidolla tehdyt ohjelmat, joista lapsi oppii jotakin uutta. Halusin kyselytutkimuksella selvittää muidenkin vanhempien mieltymyksiä lastenohjelmien suhteen.

Teososana tässä opinnäytetyössä toimii luomani lasten piirrosanimaatiosarjan konsepti. Konseptilla pyrin luomaan lastenohjelman, joka antaa myös vanhemmille jotakin tarjoamalla käytännön esimerkkejä ja vertaistukea arkeen. Halusin myös, että kirjoittamani lastenohjelma olisi henkilökohtainen juuri Suomessa asuville lapsille ja kuvastaisi lapsen elämää kaikkine puolineen.

Mielenkiintoista on se, ovatko lastenohjelmat lapsiperheissä lastenvahti, jonka palvelukset ovat lähes korvaamattomia, vai ovatko ne yhteistä ja kivaa tekemistä lapsille yhdessä heidän vanhempiensa kanssa?

2 LAPSET JA TELEVISIO

Omat lapseni katsovat televisiosta lastenohjelmia lähes päivittäin noin puoli tuntia. Talven pimeinä aikoina katsotaan enemmän ja kesällä vähemmän. En ollut koskaan aikaisemmin sen kummemmin miettinyt television mahdollisia vaaroja lapsilleni, etenkin lastenohjelmien. Tietenkin harkitsin huolella, mitä lapsilleni näytin, mutta olin pitänyt lasten television katseluaikaa omana vapaa-aikanani tai sopivana aikana tehdä kotitöitä.

Ongelmaan havahtuin vasta eräänä päivänä, kun huomasin 3-vuotiaan tyttäreni tuijottavan televisiota suurin silmin, sormi suussa ja puoliksi tyynyn taakse piiloutuneena. Epäilin heti, että ohjelma olikin muuttunut isompien lasten ohjelmaksi, mutta ei. Ohjelma oli jo omasta lapsuudestani tuttu *Ransu-koira* (käsinukke), joka kavereineen oli sukellusretkellä. Tyttäreni pelkäsi koiranukkien möreitä ääniä ja etenkin sitä sukeltamista, kun oli ne happilaitteet ja kaikki.

Tapahtuman jälkeen aloin seurata tarkemmin tyttäreni käyttäytymistä hänen katsoessaan lastenohjelmia. Huomasin, että lähes jokaisessa Pikku Kakkosen ohjelmassa oli jotain, joka pelotti tyttöä. Hän ei ollut koskaan sanonut minulle pelkäävänsä ohjelmia, vaan käyttänyt muita pelonhallintakeinojaan, kuten sormen imemistä tai tyynyn taakse piiloutumista. (Korhonen 2008, 124–127)

Tämän huomioituani ja huonon omantunnon piston saatuani aloin aktiivisesti katsoa ohjelmia lapsen kanssa. Sainkin huomata, että lapsi oli pullollaan kysymyksiä. Tyttö halusi keskustella ohjelmista katsoessaan niitä. Vähän väliä häntä askarrutti asia jos

toinenkin ja hyvin usein hän suorastaan hytisi pelosta. Kyseessä olivat ihan tavalliset pienille lapsille tarkoitetut lastenohjelmat, joita esitettiin TV2:n Pikku Kakkosessa. Pelkoa aiheuttavat asiat olivat ihan tavallisia ja arkipäiväisiä, enkä juuri koskaan osannut ennalta arvata, mikä tyttöä pelottaa. Nykyään asiaan paneuduttuani olen oppinut tunnistamaan mahdolliset pelon aiheuttajat ja tyttö on oppinut kertomaan paremmin omista peloistaan.

Kiinnostuttuani enemmän omien lasteni television katselusta aloin etsiä asiaa käsitteleviä tutkimuksia ja niitä löytyi yllättävistäkin paikoista. Jopa ilmaisjakelulehdet ja erilaiset asiakaslehdet uutisoivat tutkimuksista. Aihe on siis lapsiperheissä jatkuvasti esillä ja hyvin ajankohtainen.

2.1 Negatiivisvaikutteinen keskustelu

Lasten television katselua ja television katselun vaikutusta lapsiin on tutkittu hyvin paljon viime vuosina. Mediamaailma muuttuu ja kehittyy kovalla vauhdilla, ja asiantuntijat ovat havahtuneet sen antamiin uusiin haasteisiin. Etenkin lasten ja median välinen suhde selvästi puhuttaa ja mietityttää. Nykypäivän lasten maailma on limittynyt hyvin paljon erilaisten medioiden kanssa, eikä ilmiön pidempiaikaisia vaikutuksia ole vielä varmasti voitu sanoa, sillä nykyisen kaltaisessa mediamaailmassa kasvaneet lapset eivät ole vielä aikuisia. (Korhonen 2008.) Omassa lapsuudessani tietokoneisiin tutustuttiin kolmannella luokalla yhden atk-kurssin avulla. Nykypäivänä sama tapahtuu jo päiväkotikäytössä, jota seuraa elämän kestävä intensiivinen suhde tietokoneisiin ja muihin mediamaailman tuotteisiin, kuten televisioon.

Lähes jokaisessa lasten television katselua käsitelleessä tutkimuksessa on todettu liiallisella television katselulla olevan negatiivinen vaikutus lapsiin ja heidän kehitykseensä. On todettu muun muassa korkeaa verenpainetta, unihäiriöitä, astmaattisuutta sekä epätervettä aggressiivisuutta. (ks. esim. Voutilainen 2009.) Pääasiassa tämänkaltaisissa tutkimuksissa onkin selvitetty television negatiivisia vaikutuksia lapsiin. Positiivisia vaikutuksia on kuitenkin myös tutkittu, joskin paljon vähemmän. Positiivisina vaikutuksina useissa tutkimuksissa pidetään sosiaalisten taitojen ja sanavaraston sekä yleissivistyksen kehittymistä. (ks. esim. Koivusalo-Kuusivaara 2007.) Kuitenkin myös näissä tutkimuksissa lähes aina todetaan, että liiallisesta television katselusta on haittaa lapselle.

Aiheen piirissä käyty keskustelu on pääsääntöisesti negatiivissävytteistä. Televisiota ja muita medioita pidetään lähtökohtaisesti pahoina ja vaarallisina lapsille. Syyllistämistä vanhemmat saavat osakseen niin lasten elämään liittyvistä aikakauslehdistä kuin ihan uutislehdistäkin. Ristiriitainen viesti on, että teki miten teki, teki väärin. Kuitenkin elämme maailmassa, jossa televisio ja muut mediat ovat iso osa ihmisten elämää. Tieto-yhteiskunnan ilmiöt heijastuvat vanhempien ja median kautta, sekä suoranaisesti että välillisesti, myös lasten elämään. (Korhonen 2008, 11.) Nyt onkin kyse siitä, miten medioiden kanssa voi oppia elämään turvallisesti ja saaden niistä kaiken mahdollisen hyödyn irti.

Kun television vaikutusta lapseen on alettu 70-luvulla tutkimaan, on otettu ensimmäiseksi kantaa siihen mitä kaikkea lapsilla jää tekemättä television katselun vuoksi. Tutkijat olivat huolissaan siitä, että lapset korvaavat ennen lukemiseen käytetyn ajan television katselulla. Näin on osaksi käynytkin. Huolena oli, että lapset ”tyhmenevät” jättäessään kirjat vähemmälle. Niin ei ole käynyt. (Werner 1996, 71)

Toinen asia, mistä aluksi on oltu huolissaan, on television esittämä väkivalta. Televisio toi väkivallan myös niiden lasten elämään, jotka eivät muuten joutuneet sitä kohtaan. (Werner 1996, 113) Televisioväkivalta todettiin aina uudestaan ja uudestaan olevan lapsille vahingollista, joten nykypäivänä tilanne on aika selvä. Vanhemmat tiedostavat uhan ja siihen kiinnitetään huomiota.

Kolmas asia, johon tutkijat ovat laajalti paneutuneet, on mainonnan vaikutus lapseen. Tämä asia tuli ajankohtaiseksi Suomessa vasta 90-luvulla, kun lapsille suunnattua televisiomainontaa alkoi esiintyä. Lapsille suunnatun mainonnan kautta on myös mediakasvatus noussut osaksi kasvatussuunnitelmaa. Onkin pohdittu mainonnan vaikutusta lapseen ja erityisesti sitä, ymmärtävätkö lapset mainonnan ja muiden ohjelmien eron. Tässä kysymyksessä ratkaisee ikä. Mitä vanhempi lapsi, sitä paremmin hän ymmärtää mainoksen mainonnaksi. (Werner 1996, 136–148)

Mediamaailman moninaistuessa myös tutkimuskenttä on laajentunut. Totta kai myös näitä äsken mainitsemiani aihealueita tutkitaan yhä edelleen, mutta rinnalle on tullut myös uusia näkökulmia. Etenkin televisioon ja lasten terveyteen liittyviä asioita tutkitaan nykyään laajasti.

2.2 Tutkimukset negatiivisista vaikutuksista

Ensimmäinen esimerkkini viime aikoina television negatiivisista vaikutuksista tehdystä tutkimuksesta julkaistiin Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine –lehdessä vuonna 2009. Uutistoimisto Reutersin uutisoiman tutkimuksen mukaan television katseleminen aiheuttaa korkeaa verenpainetta lapsilla. Tutkimuksen mukaan lapsilla, jotka viettivät paljon aikaa television ääressä, oli huomattavasti korkeampi verenpaine kuin niillä lapsilla, jotka katsoivat televisiota vain vähän eli alle puoli tuntia päivässä. Paikoillaan istumista ei suoraan voitu yhdistää korkeaan verenpaineeseen, mutta television ääressä istuminen voitiin. Tutkimuksessa myös todettiin, että sillä oliko lapsi ylipainoinen vai ei, ei ollut merkitystä verenpaineen nousun suhteen. Tässä tutkimuksessa ohjelmasisältöjen vaikutusta ei tutkittu. (Voutilainen 2009.)

Toinen esimerkkini on Helsingin ja Tampereen yliopistojen yhteistutkimus vuonna 2006, jossa selvitettiin lasten television katselemisen ja unihäiriöiden yhteyttä. Tutkimuksen mukaan unihäiriöitä aiheutti liiallinen television katselu ja erityisesti television katseleminen yksin ja ennen nukkumaanmenoa. Tutkimuksessa myös todettiin, että erityisesti aikuisille tarkoitetut ohjelmat ja passiivinen aikuisten ohjelmien katselu aiheutti lapsille painajaisia ja nukahtamisvaikeuksia. Aikuiset katsoivat illalla aikuisille suunnattuja ohjelmia, kuten uutisia. Vaikka lapset eivät varsinaisesti istuneet seuraamassa ohjelmia, he usein lapsille tyypillisesti hakeutuivat aikuisten seuraan ja katselivat televisiota niin sanotusti toisella silmällä eli passiivisesti. Tämän todettiin olevan haitallista lapsille. Tutkimuksessa kehoitettiin lasten television katselua rajoitettavan kahteen tuntiin vuorokaudessa ja pyydettiin aikuisia välttämään television auki pitämistä turhaan lasten hereillä oloaikana. Tutkimuksessa unihäiriöitä ei siis suoranaisesti liitetty pelkäämiseen televisioon vaan erityisesti aikuisten ohjelmiin. (Lähteenmäki 2006.)

Kolmas esimerkkini on lasten lastenohjelmiin pohjautuvia pelkotiloja tutkineen Piia Korhosen väitöskirja *Lasten TV-ohjelmiin liittyvät pelot, painajaisunet ja pelonhallinta* (2008). Väitöskirjan mukaan lasten pelot eivät kohdistu ainoastaan aikuisten ohjelmiin, myös lastenohjelmat pelottavat. Pelon kohteet saattavat olla jotain, mitä aikuinen ei koskaan kokisi pelottavaksi esimerkiksi *Muumilaakson tarinoista* tuttu Haisuli. Korhosen mukaan suurin osa lapsista osaa käyttää jotakin pelonhallintakeinoa puolustautumiskeinonaan pelkoa vastaan. Suurin osa lapsista käytti pääasiallisena pelonhallintakeinonaan aktiivista välttämistä. Lapset siis lähtivät joko pois television luota tai peittivät silmänsä. Toiseksi yleisin pelonhallintakeino oli sosiaalinen tuki. Haettiin siis turvaa tu-

tusta aikuisesta. Tässä kohtaa aikuisen läsnäolo on hyvin tärkeää. Tutkimuksessa todettiin, että lapsen hyvinvointi saattaa vaarantua jos hän joutuu kohtaamaan haitallisia median tuottamia sisältöjä liian paljon liian varhain. Korhonen kehottaakin kasvattajia valvomaan lasten mediankäyttöä ja puuttumaan siihen tarvittaessa. Hänen mielestään vain näin voimme suojella lapsia tehokkaasti tietoyhteiskunnan varjopuolilta. (Korhonen 2008)

2.3 Tutkimukset positiivisista vaikutuksista

Kaikki tahot eivät tietenkään ole samaa mieltä siitä, että televisio olisi vain vaarallinen ja epäterveellinen lapsille. Kriittisesti edellä mainittuihin tutkimuksiin suhtautuvien mielestä tutkimuksissa haetaan niin tietoisesti negatiivisia tuloksia, että television tuomat positiiviset asiat jäävät kokonaan käsittelemättä. Näitä kritiikkejä löysin pääasiassa mediaan ja mediakasvatukseen liittyvistä blogeista ja keskustelupalstoilta. Kriittisesti tutkimuksia kohtaan suhtautuvien mielestä televisio tuo myös iloa ja uusia kokemuksia lasten elämään. Televisio opettaa uusia asioita ja auttaa lasta elämässä eteenpäin. Televisio on myös lapsen elämässä ensimmäinen perheen ulkopuolinen taho, joka antaa uusia virikkeitä.

Esimerkkini television positiivisista vaikutuksista lapseen on Raisa Koivusalo-Kuusivaaran tutkimus *Lapset, media ja symbolinen vuorovaikutus* (2007). Tutkimuksessa selvitettiin, suomalaisten, englantilaisten ja saksalaisten lasten suhdetta audiovisuaaliseen mediaan. Tutkimuksessa todetaan, että audiovisuaalinen media tukee lapsen sosiaalisten ja kulttuuristen taitojen kehitystä. Lapsen ja median suhde on kaksisuuntainen vuorovaikutussuhde ja mediainformaation tulkinnessa ovat mukana lapsen aiemmat tiedolliset ja sosiaaliset kokemukset. Ollessaan median kanssa vuorovaikutuksessa lapsi kehittää sanavarastoaan, havainnointiaan, ajatteluaan sekä tunne-elämäänsä. Tämä tutkimus siis toteaa lapsen saavan audiovisuaalisesta mediasta tukea kokonaisvaltaiseen sosiaaliseen ja tunnepitoiseen kehitykseensä. Tässä tutkimuksessa todetaan myös liiallisen television katselun vahingoittavan lasta. (Koivusalo-Kuusivaara 2007.)

Tässä oli vain muutama esimerkki viime aikoina tehdyistä sekä negatiivisesti että positiivisesti lasten television katseluun suhtautuvista tutkimuksista. Kahdessa negatiivisia tuloksia saaneessa tutkimuksessa siis todettiin, että television katselusta on lapselle tietyissä olosuhteissa haittaa. Kuitenkin näitä haittoja voi ehkäistä yksinkertaisesti sillä,

että aikuinen on mukana katselutilanteessa ja hänellä on valmius auttaa ja tukea lasta tämän kohtaamien uusien asioiden sekä pelkojen käsittelyssä. Myös positiivisia tuloksia saaneessa tutkimuksessa todettiin, että lapsi saa televisiosta parhaan hyödyn, kun aikuinen on tilanteessa lapsen tukena.

Pieni lapsi ei vielä osaa erottaa fiktiota faktasta. (Werner 1996, 128) Aikuisen on oltava paikalla kertomassa, mikä on totta ja mikä ei. Lapsen ei pitäisi myöskään joutua kohtaamaan television aiheuttamia pelkotiloja yksin. Aikuisen tulee yrittää selvittää lapsen pelkotila joko keskustelemalla tai vaikkapa leikin kautta. Aikuista tarvitaan myös selittämään ja tarkentamaan lapsen oppimia uusia asioita. Televisio aiheuttaa pienessä lapsessa kysymystulvan, sillä uusia asioita ja ilmiöitä saattaa tulla enemmän kuin tarpeeksi jo yhden ohjelman aikana. (Korhonen 2008.)

Onko televisio siis se suuri paha, joka tuhoaa lasten terveyden, mielikuvituksen ja tulevaisuuden? Vai onko televisio todellinen lasten opettaja, joka ilostuttaa ja tuo elämään vähän lisämaustetta? En tiedä, mutta sen tiedän, että omat lapseni rakastavat televisiota. He rakastavat laulaa yhdessä Satu Sopasen kanssa ja ihmetellä mitä uutta kukakin sankari tällä kertaa keksii. Ja mikä pelastaa sairaana olon tai sadepäivän paremmin kuin kiva lastenohjelma? Voiko televisio olla vain pelkästään pahasta vai onko olemassa myös hyvä tapa tutustuttaa lapsi sen mielenkiintoiseen maailmaan?

3 LASTENOHJELMIEN TARJONTA

Ilmaiskanavista, joiden ohjelmistoa käsittelen tässä opinnäytetyössä, lastenohjelmia esittävät TV2, MTV3 ja Nelonen. Monipuolisin ja ajallisesti suurin lastenohjelmatarjonta on TV2:lla. TV2:lla on kanavan Internet-sivujen mukaan tarkoitus tarjota lapsille ohjelmia, jotka ovat viihdyttäviä, opettavaisia ja tukevat lapsen kehitystä. Sivuilla myös kerrotaan kanavan panostavansa väkivallattomaan ja täten turvalliseen ohjelmistoon. (TV2 2010.) Muiden kanavien periaatteita ja tavoitteita lastenohjelmien suhteen ei ole nähtävissä.

Ikärajoista käydään jatkuvasti keskustelua ja niitä koskevia lakeja tarkistetaan tasaisin väliajoin. Nykyisten sääntöjen mukaan yli 11-vuotiaille tarkoitettuja ohjelmia ei saa lähettää ennen iltapäivän kello viittä. (Lindén 2007.) Ennen kello viittä tulevien lastenohjelmien ikäsuosituksia on kuitenkin hyvin vaikea löytää. Etenkin MTV3 ja Nelonen

esittävät myös vanhemmille lapsille tarkoitettuja ohjelmia, jotka tulevat heti pienten lasten ohjelmien jälkeen. Myös TV2:lta tulee koululaisille suunnattua ohjelmaa. Kaikilla näillä kanavilla tulisi olla ohjelmatiedoissa ikäsuositus kullekin ohjelmalle, muuten ohjelmien turvallisuus vaarantuu. Vaikka missään lapsille suunnatussa ohjelmassa ei olisi-kaan suoranaisesti väkivaltaa, on silti ihan pienimmille ja esimerkiksi koululaisille tarkoi- tetuilla ohjelmilla suuri ero.

TV2:lta lastenohjelmia tulee päivittäin. Arkisin niitä esitetään sekä aamulla että alkui- lasta. Viikonloppuisin ohjelmia tulee vain aamulla. MTV3 esittää lastenohjelmia vain viikonloppuaamuisin ja Nelonen vain arki-aamuisin. Kahdella jälkimmäisellä kanavalla on myös omat lapsille suunnatut maksukanavansa, joista tulee ohjelmaa lähes koko päi- vän. Yle Areena, josta voi katsoa Ylen kanavien ohjelmia jälkikäteen, on myös nähdäk- seni suosittu kanava seurata lastenohjelmia. Areenan eniten katsottujen ohjelmien jou- kossa on aina myös lastenohjelmia.

Lastenohjelmien tarjonta kaikilla kanavilla on suunniteltu päiväkotilasten ja koululaisten päiväohjelman mukaan. Ennen koulua ja hoitoon menoa ja illalla kotiin palattuaan lap- silla on aikaa katsoa lastenohjelmia.

Ristiriita asetelmassa on merkittävä. Kaikki tutkijat päätyvät tutkimustensa valossa ke- hottamaan vanhempia katsomaan televisiota yhdessä lastensa kanssa, silti ohjelma- ajat ovat nimenomaan tätä kehotusta vastaan. Arki-aamuina vanhemmilla ei taatusti ole aikaa olla lastensa tukena television ääressä, vaan aamutoimet on tehtävä. Iltapäivällä ohjelmat tulevat samaan aikaan, kun suuri osa vanhemmista valmistaa päivällistä. Vii- konloppuaamuisin pienten lasten vanhemmat saavat kerrankin lukea rauhassa lehden ja juoda kahvia lasten viettäessä aikaa aamuohjelmien parissa. TV-kanavien näkökul- masta katsottuna nämä ovat tietenkin potentiaalisimmat ajat saada lapsia ruudun ää- reen, mutta tässä on silti suuri ristiriita toteutuksen ja kanavien päämäärien ja tavoit- teiden välillä.

3.1 Kirjakieltä ja toistoja

Lastenohjelmat ovat yleisesti katsottuna hidastempoisia ja selkeitä. Olen katsonut kaik- ki mahdolliset tällä hetkellä televisiosta tulevat lastenohjelmat. Tämän kartoituksen pohjalta on selvää, että ohjelmissa puhutaan lähes poikkeuksetta helposti ymmärrettä-

vää kirjakieltä tai riimiteltyä kirjakieltä. Esimerkiksi hyvin suosituissa Richard Scarryn *Touhulan arvoituksia* – ohjelmassa lapsia esittävät eläinhahmot puhuvat hyvin virallista kirjakieltä, joka on kaukana lasten itsensä puhumasta puhekielestä.

Kirjakielen käyttö on mielenkiintoinen asia. Ainakin yksi syy viralliseen puhetapaan on opetuksellinen. Halutaan taata lapselle kirjakielen taito. Television yksi tärkeä tehtävä onkin sivistäminen. (Alander 2003, 17.) Oma arvioni toiseksi syyksi on se, että on vaikeaa puhua yleispätevää puhekieltä, kun kohderyhmänä ovat lapset. Lapsilla ei ole vielä kokemusta erilaisista murteista, joten he eivät luultavasti ymmärtäisi toisen paikkakunnan murretta. Olen myös huomannut, että monilla aikuisilla on vaikeuksia puhua lapsille. Osa vanhemmista jopa puhuu omille lapsilleen kirjakieltä ihan kuin lapsi oppisi jotakin väärää oppiessaan normaalia puhekieltä.

Toisin kuin aikuisten ohjelmissa lastenohjelmissä käytetään paljon toistoja ja usein vielä vahvistetaan kuvassa esitetty asia kertomalla se. Hyvä esimerkki on Pikku Kakkosessa tuleva ohjelma *Samu ja Salla*. Jaksossa nimeltä *Rakastan punaisia kiiltonahkakenkiä*, Salla konttaa lattialla etsimässä kenkiä ja isovelji Samu istuu sohvalla kertomassa katsojalle Sallan konttaavan lattialla etsimässä kenkiä. Toistot eivät samalla tavalla kyllästytä lasta kuin aikuista. Enemminkin lapselle annetaan toiston kautta enemmän aikaa käsitellä uutta asiaa. Pienten lasten ohjelmia myös seuraa hyvin eri-ikäisiä katsojia ja on varmistettava, että kaikki pysyvät kärryillä.

Lastenohjelmat koostuvat pääasiassa piirrosanimaatioista, vaha- ja nukkeanimaatioista, lyhyistä tv-teatterinäytelmistä ja opetusohjelmista.

3.2 Animaatiot

Noin puolet TV2:n ja kaikki MTV3:n ja nelosen lastenohjelmista ovat piirrosanimaatioita. Kaikista näistä tällä hetkellä tulevista animaatioista vain yksi Pikku Kakkosen ohjelma on suomalainen. Ohjelmat tulevat pääasiassa Amerikasta ja Englannista, mutta myös ranskalaisia, saksalaisia ja kanadalaisia ohjelmia löytyy joukosta. Suomessa ei siis tehdä lähes lainkaan piirrosanimaatioita. En tiedä johtuuko tämä niiden kalliista tuotantoprosessista vai ammattimaisten tekijöiden puutteesta.

Suomalaisille lapsille onkin jo ihan tuttua juhlia kiitospäivää ja katsella erilaisia paraateja. Ohjelmien lapset asuvat isoissa omakotitaloissa, joissa on suuret huoneet ja isot

huolitellut pihat. Esimerkki tällaisesta ohjelmasta on TV2:n *Kekseliäs Kaisa*, jossa kaksilapsinen perhe asuu jättimäisessä talossa, jossa on suuri piha puumajoineen. Suurin osa suomalaislapsista asuu ahtaasti kerrostaloissa. Myös esimerkiksi maahanmuuttajiin liittyvät asiat ovat Suomessa aivan eri tasolla kuin vaikkapa Amerikassa. Suomessa asia on kohtalaisen uusi, mutta kuitenkin niin vanha, että pienet lapset ovat aina eläneet monikulttuurisessa Suomessa. Ristiriidat siis vanhempien ja lasten asenteissa ja tottumuksissa ovat huomattavat. Ovatko lapset tästä kaikesta hämmentyneitä vai kokevatko he television maailman mielikuvitusmaailmana, jonka ei ole tarkoituskaan olla totta? Toisaalta kuten aikaisemmin totesin, pienet lapsethan eivät erota faktaa ja fiktiota toisistaan.

Tulivatpa piirrosanimaatiot mistä maasta tahansa, ohjelmat ovat tasoltaan suunnilleen samankaltaisia. Piirrosanimaatio on kehittynyt viimeisten vuosien aikana suunnattomasti ja jälki on sen mukaista. Ainoastaan se yksi suomalainen erottuu ulkoasultaan. *Hertta*-ohjelma on alun perin tarkoitettu Internetiin peliksi, joten pelimäisyys näkyy vielä ohjelmassa ja hahmojen liikkuminen on kankeampaa kuin muissa piirrosanimaatioissa. Ohjelma on myös kestoltaan muita paljon lyhyempi.

Lasten piirrosanimaatiot ovat noin 3–30 minuutin pituisia. Niissä seikkailee eläinhahmot, lapset ja erilaiset mielikuvitusolennot. Hahmot ovat yleensä suloisia. Myös ilkeät tai pahojaan tekevät hahmot ovat hyvin usein söpön ja vaarattoman näköisiä. Näin ohjelmissa pystytään käsittelemään hyvien ja pahojen asioiden eroa ilman, että lapsikatsoja pelkää. Hahmojen äänet ovat joko lasten tai lapsekkaiden aikuisten ääniä ja ne on Suomessa dubattu, eli suomeksi päälle puhuttuja.

Yleisesti aiheet ovat erittäin kepeitä ja niissä on hyvin usein opetuksellinen arvo. Lasten piirrosanimaatioissa opetetaan lapsille muun muassa käyttäytymistapoja. Miten käyttäytyään muita ihmisiä kohtaan ja mitä ovat ihan yleisesti hyvät käytöstavat. Ohjelmissa opetetaan myös ihan tavallisia koulumaisia oppeja, kuten kasvien nimiä, eläinten nimiä ja liikennesääntöjä. Syksyllä varoitetaan heikoista jäistä ja keväällä kehoitetaan aina käyttämään veden äärellä pelastusliivejä.

Piirrosanimaatiot usein pyrkivät myös opettamaan lapsille erilaisten tunteiden käsitteilyä. Esimerkiksi kun Pikku Kakkosen *Pikku Prinsessaa* suututtaa eikä hän tiedä miten toimia kielteisen tunteen kanssa, hän pyytää apua ympärillä olevilta aikuisilta. Erityisesti lasten ja heidän vanhempiansa väliset tunteet on suosittu aihe. Esimerkiksi vaikka lapsi tekisi virheen, vanhemmat rakastavat häntä silti. Myös lasten keskinäisiä suhteita

käsitellään riitojen selvittelyn ja ystävyyden tärkeyden kautta. Ohjelmissa opetetaan riitelemään oikein ja olemaan reilu kaikkia kohtaan.

Lasten piirrosanimaatioiden tempo on hieman nopeampi verrattuna muiden lastenohjelmien tempoon. Se on kuitenkin hitaampi kuin aikuisille suunnatuissa animaatioissa. Näiden kahden, aikuisille ja lapsille suunnattujen animaatioiden välinen ero hämärtyykin usein perheissä. Kaikki animaatiot eivät ole lasten ohjelmia. Onneksi aikuisille suunnatut animaatiot tulevat usein myöhään illalla, mutta esimerkiksi viikonloppuisin uusintoja saatetaan esittää myös päiväaikaan.

Vaha- ja nukkeanimaatioita tulee pääasiassa TV2:lta. Niitä löytyy sekä kotimaisia että ulkomaisia. Myös paperianimaatioita näkee harvakseltaan. Ne ovatkin suurilta osin vuosikymmeniä vanhoja ohjelmia.

Lapsille suunnatuissa vaha- ja nukkeanimaatioissa käsitellään samoja aiheita kuin piirrosanimaatioissakin. Mielestäni on kuitenkin olemassa kaksi eroa näiden tekotapojen välillä. Ensimmäinen ero on vaha- ja nukkeanimaatioiden yksinkertaisuus verrattuna piirrosanimaatioihin. Vaha- ja nukkeanimaatiot ovat työläämpiä tehdä, sillä ne tehdään pääasiassa käsin. Ne ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yksinkertaisempia ulkomuodoltaan. Ne ovat myös yleensä lyhyempikestoisia. Yksinkertaisuus johtuu osaksi siitä, että tällä hetkellä tulevista Pikku Kakkosen nukkeanimaatioista suuri osa on hyvin vanhoja ohjelmia. Esimerkiksi taas Pikku Kakkosessa pyörivä *Nalle Luppakorva* on luotu Puolassa jo vuonna 1957. Näiden kohdalla tekniikka ei ollut vielä yhtä kehittyntä kuin nykyään.

Toinen ero on se, että vaikka hahmot ovatkin usein suloisia kuten piirrosanimaatioissa, poikkeuksia löytyy enemmän. Erityisesti nukeista löytyy aika pelottavan näköisiä hahmoja. En tiedä johtuuko tämä työläästä tekoprosessista vai tekijän omasta taiteellisesta näkökulmasta, mutta omat lapseni pelkäävät eniten juuri käsintehtyjien nukkien hahmoja.

3.3 TV-teatteri

Lasten TV-teatterinäytelmät ovat pääasiassa suomalaisia. Näyttelijöinä on usein lapsia ja sivurooleissa aikuisia. Näistä lähes poikkeuksetta kaikki on tehty Tampereella Yleisradion toimesta.

Lasten TV-teatteri käsittelee enemmän vaikeita ja kipeitä lasten elämään liittyviä asioita kuin muut lastenohjelmat. Syy on kaikesti ohjelmien suomalaisuus. Suomalaiset ohjelmat yleisesti ovat synkempiä aihepiireiltään kuin muualla maailmassa. Suomessa ei pelätä käsitellä tabuja ja vaikeita asioita. Ulkomaalaiset ohjelmat suhtautuvat selvästi kepeämmin ja aurinkoisemmin elämään kuin suomalaiset ohjelmat.

3.4 Opetusohjelmat

Opetusohjelmat koostuvat pääasiassa urheilu-, askartelu- ja musiikkiohjelmista.

Urheiluohjelmissa opetetaan jonkin lajin tekniikkaa ja esitellään sen harrastajia. Urheiluohjelmilla pyritään selvästi kannustamaan lapsia liikunnan pariin hyvällä mielellä. Esimerkkinä TV2:n *Futaajat*, jossa seurataan jalkapalloilevien lasten taivalta Hesa-cupissa. Useissa ohjelmissa on päähenkilönä lajia harrastava lapsi, joka kertoo harrastuksestaan ja siitä kuinka päätyi kyseisen lajin pariin. Näissä ohjelmissa on iloinen ja positiivinen tunnelma, eikä lajien varjopuolia juurikaan esitellä.

Pikku Kakkosesta tulee paljon askarteluohjelmia. Niissä askarrellaan yksinkertaisia, mutta nerokkaita luomuksia. Erityisen hyvä puoli näissä askarteluohjelmissa on se, että tekijät ovat todella nähneet vaivaa keksiessään vanhoille tavaroille tai roskille uusia käyttötapoja. Askarteluvälineiden takia vanhempien ei siis tarvitse rynnätä kalliiseen askartelukauppaan, vaan tarvikkeiksi usein riittävät kotoa löytyvät tursakkeet kuten tyhjät talouspaperirullat. Ja mikä olisi parempaa yhdessäoloa perheen kesken, kuin Pikku Kakkosen jälkeinen yhteinen askartelutuokio. Hyvä esimerkki Pikku Kakkosen askarteluohjelmista on *Neppajymykerho*, jossa juontaja askartelea vaikkapa nukkekodin pahvilaatikosta.

Musiikkiohjelmat opettavat lapsille uusia lauluja tai uuden soittimen soittoa. Parhailaan Pikku Kakkosessa vuorossa on kanteleen soiton opetusohjelma. Musiikkiohjelmissa juontajina on superiloisia ja positiivisia aikuisia, jotka ovat pukeutuneet räikeän värisiin vaatteisiin ja ylinäyttelevät kuin teatterin lavalla. Ja lapset rakastavat heitä koko sydäimestään. Näiden musiikkiohjelmien vetäjistä osa on niin paljon lasten mieleen, että he myös keikkailevat lastenkonserteissa yms.

4 KYSELYTUTKIMUS

Halusin selvittää muutaman asian pienten lasten television katselusta opinnäytetyöhöni. Paras tapa selvittää nämä asiat oli tehdä kyselytutkimus, niin sanottu kvantitatiivinen (määrällinen) tutkimus pienten lasten vanhemmille. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa kerätään tietoa suurelta otannalta esimerkiksi sellaisen kyselytutkimuksen avulla, jossa on tarkkaan määritellyt vastausvaihtoehdot. (Verkkokoulu 2010) Tein kyselytutkimuksen televisiota katsovien 1–5-vuotiaiden lasten vanhemmille ja jaoin sen omien lasteni päiväkotiin alle esikouluikäisten ryhmiin.

Kysely oli suunnattu vain niille vanhemmille, joiden lapset katsovat television lastenohjelmia. En kartoittanut tässä tutkimuksessa sitä, kuinka suuri osa lapsista ylipäätään katsoo televisiota.

Tähän kyselyyn vastasivat vain päiväkotilasten vanhemmat. Taustatutkimuksella olin saanut selville, että kotihoidossa olevilla lapsilla on aivan erilainen rytmi kuin päiväkotilapsilla. Televisiosta tulevat lastenohjelmat ovatkin ajoitettu ohjelma-aikatauluun juuri päiväkotilasten ja koululaisten rytmin mukaisesti, aamulla ennen hoitoon menoa ja iltapäivällä päiväkodin tai koulun jälkeen.

Päiväkoti Porolahti, jossa tutkimuksen tein, on suuri noin sadan lapsen hoitopaikka, jossa on alle kuusivuotiaille lapsille kuusi ryhmää. Porolahdessa lapset ovat hyvin erilaisia taustoiltaan. Päiväkodissa on tavallisten keskiluokkaisten perheiden lapsia, maahanmuuttajaperheiden lapsia, kaupungin vuokra-asunnoissa asuvien perheiden lapsia ja viereisestä kaupunginosasta tulevia korkeatuloisten perheiden lapsia. Otos oli siis erittäin monimuotoinen ja siksi hyvä.

Halusin selvittää kyselyllä sen, kuinka usein, kuinka kauan kerrallaan ja kenen kanssa lapset katsovat lastenohjelmia televisiosta. Erityisen tärkeää oman tutkimukseni kannalta oli saada tietää, katsovatko vanhemmat televisiota lastensa kanssa ja miksi jos eivät. Halusin myös tietää, kohtaavatko vanhempien ja lasten toiveet ohjelmien suhteen toisensa. Kysyin siis sekä lasten että vanhempien suosikki lastenohjelmia. Edellä mainitussa kysymyksessä kysyttiin vanhemman mielipidettä lapsen lempiohjelmasta. Eli en tietenkään voi olla varma onko vanhempi tulkinnut lastaan ja hänen mieltymyksiään oikein.

Kysely oli kaksisivuinen ja se tehtiin nimettömänä (Liite 1). Henkilötiedoista ainoastaan lapsen ikää kysyttiin. Kyselyn kysymyksistä suurin osa oli nopeita monivalintakysymyksiä. Lopussa oli myös muutama avoin kysymys perheen ja etenkin vanhempien mieltymyksistä lastenohjelmien suhteen.

Kyselyn vastausprosentiksi tuli noin 50. Laitoin kyselypaperin kuudenkymmenen lapsen lokerikkoon päiväkodissa. Palautuspäivän määritin noin viikon päähän. Palautettuja kyselylomakkeita sain 29. Otos on siis kohtalaisen pieni, mutta mielestäni siitä sai kuitenkin selvän kuvan asioista, joita halusin tutkia. Etenkin kun osa kysymyksistä oli avoimia.

4.1 Päivittäinen tapa

Kyselytutkimuksen mukaan suurin osa lapsista katsoo television lastenohjelmia joka päivä, niin viikonloppuisin kuin arkisinkin. Hyvin harva, vain noin 10 %, lapsista katsoi lastenohjelmia vähemmän kuin kaksi kertaa viikossa, näistä muutamalla perheellä ei ollut ollenkaan televisiota. Lastenohjelmien katselu on myös useissa perheissä tapa, joka liittyy sekä aamuun että iltaan.

Suurin osa lapsista katsoi lastenohjelmia yli puolituntia, mutta alle tunnin päivässä. Noin 20 prosenttia tutkimuksen lapsista katsoi alle puolituntia päivässä ja noin 20 prosenttia yli tunnin. Useiden tutkimusten mukaan lasten olisi suositeltavaa katsoa televisiota alle kaksi tuntia päivässä. (Ks. esim. Korhonen 2008, 199.) Ainakin tämän suosituksen piiriin lähes kaikki kyselyyn vastanneista kuului. Joidenkin suositusten mukaan taas pienten lasten ei olisi hyvä katsoa yli puolta tuntia päivässä. (Markus 2009.) Suurin osa vastaajista kuului myös tämän linjauksen piiriin. Omassa kyselyssäni ei kuitenkaan selvitetty, kuinka paljon lapsi katsoo lastenohjelmien lisäksi passiivisesti aikuisten ohjelmia, joten varmaa tulosta näihin suosituksiin verrattaessa ei voi sanoa.

Jotkut vanhemmista toivoivat lastenohjelmia myös viikonlopun iltoihin, sillä tällä hetkellä niitä ei ole yhdenkään kanavan ohjelmatarjonnassa. Johtuuko lastenohjelmien puuttuminen viikonloppuilloista siitä, että television ääressä on enemmän potentiaalisia aikuiskatsojia ja he tuovat enemmän rahaa vai siitä, että lapsiperheet pääasiassa tekevät jotakin muuta viikonloppuina kuin katsovat televisiota?

Myös arki-iltojen ohjelmat loppuivat joidenkin vanhempien mielestä liian aikaisin. Toisaalta taas useiden vanhempien mielestä ohjelmien aikataulu ja lähetysajat olivat juuri sopivat. Osalle lastenohjelmien lähetysajoilla ei ollut merkitystä, sillä näissä perheissä oli käytössä tallentava digiboxi. Heillä parhaat ohjelmat tallennettiin ja katsottiin myöhemmin perheelle sopivampaan aikaan.

Useat vanhemmat kertoivat lasten katsovan lastenohjelmia, pääsääntöisesti Pikku Kakosta, päiväkodin jälkeen sillä aikaa kun vanhemmat valmistavat päivällistä. Toisissa perheissä Pikku Kakkonen taas ajoittui ruokailun jälkeiseen aikaan. Tässä oli selvä ero sillä, mihin aikaan lapset haetaan päiväkodista ja kuinka pieniä lapset ovat. Otoksen pienimpien lasten perheissä päivällinen oli aikaisemmin kuin vanhempien lasten perheissä. Uskoisin, että tähän on syynä päivärytmi ja se, että usein pienemmällä lapsilla on lyhyempi päiväkotipäivä. Molemmissa tapauksissa vanhemmat olivat kuitenkin pääsääntöisesti tyytyväisiä lastenohjelmien esitysaikaan.

Monet vanhemmat myös toivoivat, että lastenohjelmat alkaisivat aikaisemmin aamulla. Näissä perheissä lapset heräsivät aikaisin. Viikonloppuisin lastenohjelmat alkavat noin tunnin myöhemmin kuin arkena. Esimerkiksi koululaisia ajatellen tämä on järkevää, sillä he haluavat nukkua viikonloppuna pidempään. Pienillä lapsilla on kuitenkin lähes poikkeuksetta sisäinen herätyskello, joka soi joka ikinen aamu samaan aikaan.

Vanhemmat olivat siis kohtuullisen tyytyväisiä lähetysaikoihin. Tämä oli minulle yllätys, sillä suurin osa vanhemmista kuitenkin sanoi haluavansa katsoa ohjelmia lastensa kanssa useammin kuin se oli mahdollista. Tässä epäilykseni kohdistuukin siihen, että vanhemmat eivät ole pohtineet lähetysaikoja sen tarkemmin ja pitävät niitä siksi automaattisesti hyvinä. Lastenohjelmathan ovat tulleet kautta aikojen suunnilleen samoihin aikoihin. Jo meidän, pienten lasten vanhempien, omassa lapsuudessa ajat olivat lähes samat.

4.2 Pikku Kakkonen vie voiton

Selvästi suurin osa vastaajista, itse asiassa lähes kaikki, katsoivat lastenohjelmia TV2:lta. Osa katsoi Kakkosen lisäksi myös MTV3:sta ja Nelosta. Vastaajien joukossa oli myös paljon sellaisia, jotka katsoivat päivittäisen TV-tarjonnan lisäksi lastenohjelmia

DVD:ltä. Otannassa oli myös muutama maahanmuuttajalapsi, jotka katsoivat satelliittikanavilta lastenohjelmia omalla äidinkielellään.

Selvästi TV2:n ohjelmia pidettiin luotettavimpina ja laadukkaimpina. Luultavasti myös laajempi tarjonta ja ajallisesti suurempi ohjelmisto sai lapset viihtymään kanavalla. Tietenkin vaikutusta on myös sillä, että muilta kanavilta ei tule ohjelmia iltapäivällä, jolloin suurin osa vastanneiden lapsista oli television ääressä.

Vastaajien enemmistön mukaan lasten mielestä ohjelman alkuperämaalla ei ollut väliä. Lapset pitivät yhtä paljon suomalaisista ja ulkomaisista ohjelmista. Tämä tulos on ehkä hieman epäselvä, sillä itse en ainakaan automaattisesti tiennyt, mitkä ohjelmat ovat suomalaisia ja mitkä ulkomaisia. Asiaa ei ollut myöskään helppo selvittää, sillä esimerkiksi TV2:n ohjelmatedoissa ei alkuperämaita ilmoiteta. Kaikki pienten lasten ohjelmat on tietysti puhuttu suomeksi, joten eipä sitä tule useinkaan ajatelleeksi, että ohjelma tulee toiselta puolelta maailmaa.

4.3 Vanhemmat lasten tukena

Kyselyn mukaan noin kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista vanhemmista katsoi usein lastenohjelmia yhdessä lapsensa kanssa. Kuitenkin vain muutama vastaaja oli aina paikalla lapsen katsoessa televisiota. Noin yksi neljäsosa vastanneista katsoi ohjelmia harvoin lastensa kanssa. Kaikki vastaajista siis katsoivat edes joskus lastenohjelmia lapsensa kanssa.

Lähes kaikki vastanneista vanhemmista olisivat halunneet katsoa lastenohjelmia lapsensa kanssa useammin jos siihen vain olisi ollut mahdollisuus. Niistä, jotka vastasivat katsovansa harvoin, osa vastasi, ettei edes haluaisi katsoa lastenohjelmia, vaikka siihen olisi mahdollisuus.

Kun vanhemmat eivät katsoneet lastenohjelmia lastensa kanssa, he vastasivat tekevänsä kotitöitä. Muutamat myös käyttivät ajan rentoutuakseen tai tehdäkseen jotakin aivan muuta.

Televisiota siis käytettiin harvoin "lapsenvahtina" ihan vain huvikseen. Usein siihen liittyi pakko tai ainakin välttämättömyys kuten kotityöt. Osa vanhemmista myös vastasi, että ohjelmat tulevat hyvään aikaan, koska silloin heillä on aikaa tehdä ruokaa tai mui-

ta kotitöitä rauhassa lasten ollessa television ääressä. Televisio on siis vanhemman kannalta, kuten itsekin olen ajatellut, täydellinen lelu tai lapsenvahti. Se pitää lasta viihdyttävässä otteessaan sen aikaa, että vanhempi itse saa arjen pakolliset asiat rullaamaan. Kun tähän vielä lisätään esimerkiksi Pikku Kakkosen luotettavuus lastenohjelmien tarjoajana, niin miksipä ei. Tämähän on sekä loogista että helpottavaa.

Vanhemmat olivat hyvin kiinnostuneita siitä, mitä heidän lapsensa katsoivat ja halusivat olla lapsen tukena katselukokemuksen aikana. Vanhemmilla oli selvästi opittu tai luontainen tieto siitä, että lasta ei olisi hyvä jättää yksin lastenohjelmien ääreen. Kuitenkin tätä halukkuutta rajoittivat äsken mainitsemani useat arkeen kuuluvat velvollisuudet. Pääsääntöisesti vanhemmat eivät katsoneet ohjelmia yhdessä lapsensa kanssa niin usein kuin olisivat halunneet.

4.4 Lapsilla ja aikuisilla samanlainen maku

Kysyin myös sekä lasten että vanhempien lempiohjelmia. Yllätyksekseni nämä olivat aika lähellä toisiaan. Koko kyselytutkimuksessa vain neljä vastaajaa nimesi eri ohjelman lapsensa lempiohjelmaksi kuin omakseen. Toisin sanoen lähes kaikki nimesivät omaksi lempiohjelmakseen saman ohjelman kuin olivat aiemmin nimenneet lapsensa lempiohjelmaksi. En tiedä, johtuiko makujen samankaltaisuus puhtaasta sattumasta tai perheen mieltymysten samankaltaisuudesta vai onko kyse siitä, että vanhemmat valitsevat lapsilleen omia lempiohjelmiään. Ja mitä pienempi lapsi sitä vähemmän hän vaatii muutoksia. Näinhän kaikki asiat menevät lapsiperheissä tiettyyn ikään asti, vanhemmat päättävät lasten mieltymyksistä tai vähintään rajaavat niitä omien ja perheen yhteisten raamien puitteissa.

Vanhemmat myös sanoivat katsovansa itse ohjelmia mielellään, jos ne olivat heidän mielestään hyvin tehtyjä ja mielenkiintoisia. Olisi hyvä jos lastenohjelmat palvelisivat sekä lasten että aikuisten tarpeita. Vanhemmat olivat siis sitä mieltä, että jos lastenohjelmissa oli jotain myös heille, oli lapsen kanssa television ääressä oleminen varmempaa.

Vanhemmat toivoivat lastenohjelmilta selkeyttä ja hauskuutta. Erittäin tärkeänä pidettiin myös tarinoiden opetuksia. Suurin osa piti kuitenkin väkivallattomuutta tärkeimpänä asiana. Myös osallistavista ohjelmista pidettiin. Vanhempien mielestä oli mukavaa,

jos lapsi pystyi ohjelman mukana ja innoittamana esimerkiksi laulamaan tai liikkumaan. Useat vanhemmat myös arvostivat ajatuksella ja ammattitaidolla tehtyjä laadukkaita lastenohjelmia.

5 TYTÄR JA TELEVISIOÄHKY

Halusin tehdä kvantitatiivisen tutkimuksen tueksi vielä kvalitatiivisen (laadullisen) tutkimuksen. Tilastokeskuksen verkkokoulun mukaan näitä kahta tutkimusmenetelmää yhdistetään usein sosiaalitieteellisen tutkimuksen alkuvaiheissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkitaan vain yhtä tai muutamaa – tutkimuksen laajuudesta riippuen – ihmistä ja heidän mielipiteitään syvähaastattelujen perusteella. (Verkkokoulu 2010)

Olen seurannut omien lasteni televisionkatselua aktiivisesti tutkimusmielessä muutama viikon ajan. Minulla on 3-vuotias tyttö ja kohta 2-vuotias poika. Koska lapset ovat niin pieniä, en ole haastatellut heitä vaan seurannut heidän käyttäytymistään. Olen huomannut hyvinkin yllättäviä asioita lasteni suhteessa televisioon. Ensimmäinen huomio on se, että poika on liian pieni ja ehkäpä luonteeltaan enemmän tekijä kuin paikoillaan istuja, jotta hän jaksaisi kovinkaan kauaa seurata lastenohjelmia. Joten tutkimukseni painottuu tyttäreeni. Hän on luonteeltaan utelias ja hänellä on selvästi luontainen kiinnostus tarinoihin. Hän on vauvasta asti kuunnellut satuja paikaltaan liikahtamatta hyvinkin pitkiä aikoja. Opittuaan puhumaan, hän on kertonut itse keksimiään tarinoita kaikille, joilla vain on aikaa ja halua niitä kuunnella. On siis ihan ilmeistä, että hän on kuin luotu television suurkuluttajaksi ja sen myötä hän on mielestäni myös sopiva tällaiseen tutkimukseen, kun otanta on vain yksi tai kaksi ihmistä.

Tyttäreni onkin ollut aina valmis lastenohjelmien katsomiseen. Jo 1-vuotiaana, kun minä puuskutin viimeisilläni raskaana, hän jaksoi istua paikoillaan jopa tunnin katsomassa *Titi-nalle* videota. Silloin tuo taito oli enemmän kuin tervetullut, sillä se soi minulle hetken aikaa levähtää. Nykyään meidän vanhempien on asetettava selkeät aikarajat lastenohjelmien katselemiselle, sillä hän ei itse itselleen pysty niitä asettamaan. Jos ohjelmat ovat mielenkiintoisia, hän ei yksinkertaisesti lopeta katselemista. Ja mitä kauemmin hän on katsonut, sen enemmän hän haluaa katsoa lisää. Televisio on, kuten on useissa tutkimuksissa todettu, hyvin koukuttava. Jo televisiotutkimuksen alkuajoista

asti on puhuttu television orjista. (Werner 1996) Tyttäreni olisi varmasti loistava television orja.

Kun tutkittavana on vain kaksi lasta, tulokset eivät tietenkään ole yleistettäviä. Tuloksia voidaan ennemminkin tarkastella syvätutkimuksen valossa. Tutkimuksen huonon yleistettävyyden korvaa mielestäni sen syväluotaavammat tulokset, sillä tämän kaltaisessa opinnäytetyössä ei ole mahdollista päästä ison joukon kanssa samanlaisiin yhtä täsmällisiin ja aikaa vievien tutkimusten kautta saataviin tuloksiin.

5.1 Puolen tunnin ja tunnin valtava ero

Nykyään meillä katsotaan puoli tuntia päivässä lastenohjelmia. Joskus erikoistapauksessa lapset saavat katsoa jopa tunnin. Meidän perheessä näillä puolella tunnilla ja tunnilla on huomattu olevan hyvinkin suuri ero. Puolen tunnin katselun jälkeen lapset pääsevät muiden leikkien makuun kohtalaisen nopeasti ja unohtavat television helposti. Tunnin katselun jälkeen TV:n sulkemisen koittaessa lapsilta satelee vastalauseita ja etenkin tyttö voi jäädä hyvinkin pitkäksi aikaa sohvalle makailemaan ja mietiskelemään. Hänen on selvästi vaikeampi ryhtyä uusiin leikkeihin. Television katseleminen on vienyt häneltä kaiken varastossa olleen keskittymiskyvyn. Tytär myös tällöin hyvin usein anelee lisää aikaa television katsomiselle. Vielä ainakin yksi ohjelma olisi pakko saada katsoa.

Tutkijat ovat olleet hyvin kiinnostuneita myös siitä, passivoiko televisio lasta. Useissa tutkimuksissa on huomattu, että paljon televisiota katsovat lapset passivoituvat helpommin ja jättävän esimerkiksi harrastuksia vähemmälle. Vähän televisiota katselevissa samaa ei ole huomattu. Televisio ei siis passivoita aktiivisia lapsia mutta tekee sen jo valmiiksi passiivisille lapsille. (Werner 1996, 32–37) Mielestäni tyttäreni on hyvinkin aktiivinen lapsi, mutta myös parantumaton haaveilija ja oman pään sisäisen maailmansa pauloissa eläjä. Ehkä nämä kaksi piirrettä yhdistettynä aiheuttavat hänelle alttiuden television passivoimaksi joutumiselle.

Toinen merkittävä ero omien lasteni puolen tunnin ja tunnin television katselemisen välillä on lasten hyväntuulisuus tai huonotuulisuus ohjelmien katselun jälkeen. Puolen tunnin jälkeen lapset ovat samalla tuulella, kuin ennen television ääreen menemistä. Tunnin jälkeen molemmat ovat kärtyisempiä, erityisesti tytär on selvästi huonommalla

tuulella. Nukkumaan menemisessä tai nukahtamisen helppoudessa en ole huomannut eroa, sillä meillä lastenohjelmien katselu-aika on monta tuntia ennen nukkumaan menoa.

Olen myös huomannut, että mitä enemmän lapset katsovat televisiota sen enemmän he haluavat sitä katsoa. Jos edellisenä päivänä ei ole katsottu ollenkaan lastenohjelmia, lapset saattavat seuraavana päivänä kokonaan unohtaa koko television olemassaolon. Jos taas on katsottu edellisenä päivänä paljon lastenohjelmia, lapset alkavat vaatia television avaamista heti kotiin päästyään.

Tämä asia muuttuu lasten kasvaessa. Kyselytutkimuksen mukaan pienemmät lapset katsoivat lastenohjelmia lyhyempiä aikoja kuin isommat lapset. Isommilla lapsilla kärsivällisyys on selvästi jo kehittynyt siten, että he voivat katsoa pidempään ohjelmia ja silti sen jälkeen keskittyä normaalisti leikkeihin.

5.2 Ohjelmien teemat kertautuvat leikeissä

Hauska huomio on se, että lastenohjelmissä olleet teemat kertautuvat hyvin usein illan ja seuraavan päivän leikeissä. Jos televisiosta on katsottu koko kylän kirjeet toimittavaa TV2:n *Postimies Patea*, on myöhemmin molemmilla lapsilla käsilaukut olkapäällä ja äiti ja isä saavat mitä erikoisimpia kirjeitä pikatoimituksina.

Tässä tullee kerrattua vanha totuus siitä, että lapset käsittelevät kokemiaan ja kuulemiaan asioita leikin kautta. Leikkejä seuraamalla on ollut myös mahdollista havainnoida sitä, miten lapset ovat kokeneet aiemmin katsottujen lastenohjelmien teemat. Leikeistä olen huomannut, että äskettäin katsotussa ohjelmassa onkin ollut pelottavia asioita, vaikka lapset eivät niistä mitään maininneet. Pelot eivät luultavasti ole olleet kovinkaan suuria ja lapset pystyvät itse käsittelemään ne leikkiensä kautta. Näiden pelkojen syntymisessä on ollut suuri merkitys sillä, onko jompikumpi meistä vanhemmista ollut mukana katsomassa ohjelmaa vai ovatko lapset katsoneet sitä keskenään. Pelkoja on vähemmän, kun aikuinen on ollut paikalla.

Lapsen omalla aktiivisuudella on suuri merkitys verrattuna siihen mitä hän katsoo televisiosta ja mitä siitä jää hänelle loppujen lopuksi käteen. Lapsi ei katso ohjelmia, jotka eivät häntä kiinnosta. Toisaalta taas kiinnostavasta ohjelmasta saattaa jäädä uusia oppeja tai vaikka hyviä leikinaiheita lapsen myöhempään elämään. (Werner 1996, 26–28)

Täten voisi todeta lapsen olleen kiinnostunut ohjelmasta ja oppineen siitä jotakin, kun se kertautuu hänen myöhemmissä leikeissään.

5.3 Nostalgia ei pure lapsiin

Vanhemmat usein katsovat nostalgiaa onnellisina lastenohjelmia, jotka tulivat jo heidän lapsuudessaan. Kyselytutkimuksessakin muutama vanhemmista erityisesti mainitsi, että pitää lapsuutensa ohjelmista, sillä ne tuovat ihania muistoja mieleen. Olen itsekin tärisnyt innosta, kun vanha piirrosanimaatiohahmo *Myyrä* tallustaa ruudussa tai paperianimaatiosankari *Kössi Kenguru* seikkailee kavereidensa kanssa. Olen ollut varma, että lapsetkin innostuvat kyseisistä ohjelmista, ovathan ne niin hyviä. Mutta ei. Kun *Kössi Kengurun* tunnusmusiikki oli vasta soimassa, molemmat lapseni jo huusivat yhteen ääneen: EI TÄTÄ!

Lapset eivät arvosta vanhoja ohjelmia, sillä he eivät ymmärrettävästi tunne nostalgian tuulahdusta ja he ovat tottuneet aivan erilaisiin ohjelmiin. Vaikka sitä on kehityksen temmellyksessä vaikea huomata, ovat lastenohjelmatkin ottaneet suuren harppauksen kehityksessä eteenpäin. Vanhat ohjelmat tuntuvat kököiltä ja hitailta. Vanhoissa ohjelmissa hahmojen huulet eivät juuri koskaan liiku niiden puhuessa. Tyttäreni kysyikin puolessa välissä ohjelmaa *Kössi Kengurun* ollessa ruudussa, että kenen ääni nyt kuuluu. Lapset ovat ehdollistuneet nykypäivän todellisuutta kopioivaan viihteeseen, eivätkä osaa seurata vanhojen ohjelmien mielikuvitusta laajemmin haastavaa tapaa kertoa tarinaa. Ainakin siihen vaadittaisiin kunnolla totuttelua.

Tästä huolimatta esimerkiksi Pikku Kakkosessa esitetään hyvin paljon vanhoja ohjelmia. Lähes päivittäin tai ainakin viikoittain ohjelmistossa on omasta lapsuudestani tuttu ohjelma. En tiedä johtuuko tämä myös ohjelmiston suunnittelijoiden nostalgian kaipuusta vai taas kerran rahasta. Se on silti mielestäni outoa, huomioon ottaen nykypäivän ohjelmien tason ja tekijöiden ammattitaidon. Vanhoissa ohjelmissa, kuten vanhoissa lastenkirjoissakin, on myös mielestäni paljon enemmän pelottavia juttuja kuin uusissa ohjelmissa ja kirjoissa, sillä ohjelmiin kohdistuva kontrolli on ajan saatossa kiristynyt.

Kyselytutkimuksessa useat vanhemmista nimesivät omaksi lempiohjelmakseen saman ohjelman kuin lapsen lempiohjelmaksi. Tässä huomasinkin eron kyselytutkimuksen ja

omiin lapsiini kohdistuneen tutkimuksen välillä. Ne ohjelmat, joista itse pidän, eivät suurimmaksi osaksi ole omien lasteni lempiohjelmia. Lapset pitävät yksinkertaisista ja musiikin täyteisistä ohjelmista, mutta eivät niistä, joissa on monimutkaisempi ja usein myös komediallisempi juoni. Itse taas pidän juuri niistä lastenohjelmista, joissa on yritetty saada myös vanhempia kiinnostumaan. Tutkimusten tuloksien välillä olevaan eroon saattaa olla syynä se, että itse olen tutkinut tarkasti lasteni television katselua ja siksi nähnyt poikkeuksellista vaivaa selvittääkseni heidän lempiohjelmansa. Luultavasti ilman tätä tutkimusta nimeäisin heidän suosikeikseen omat suosikkini. Tai sitten ihmiset vain hakevat ohjelmista eri asioita. Onhan sekin ihan voittamaton ilo, kun huomaa oman lapsensa nauttivan katsomastaan ja saavan siitä uusia kokemuksia ja elämyksiä ja iloa elämään. Alkaa siinä helposti itsekkin nauttia esityksestä.

Kyselytutkimuksen tulosten mukaan ei kuitenkaan voinut sanoa, nimeävätkö vanhemmat lapsen lempiohjelmaksi oman lempiohjelmansa vai toisin päin. Osa nimittäin oli valinnut molempien suosikiksi ohjelman, joka on mielestäni ehkä enemmän lasten makuun ja osa taas ohjelman, jossa on haettu myös aikuisia katsojia. Tässä varmasti on väliä lapsen iällä.

5.4 Pelot ja TV

Molemmat lapseni tuntevat usein pelkoa televisiota katsoessaan. Pelon kohteet ovat useimmiten ohjelmien hahmot, mutta välillä myös tapahtumat. Nämä pelot liittyvät usein hahmojen ulkonäköön, niiden ääneen tai asioihin, joita lapset muutenkin elämässään pelkäävät. Sekä tyttärelläni että pojallani on esimerkiksi yksi erittäin huono kokemus koirista, jonka jälkeen he ovat pelänneet kuollakseen koiria. Täten koirat TV-ohjelmissa ovat heidän mielestään myös usein pelottavia.

Kuten kyselytutkimuksenkin mukaan vanhemmat toivovat lastenohjelmilta mieluummin hauskuutta ja opettavaisia tarinoita kuin turhan jännittäviä juonenkäänteitä. Omista lapsistani huomasin, että liian jännittävät ohjelmat olivat heidän suosikkilistallaan viimeisimpinä. Tässä suhteessa voisi todeta, että lasten ja heidän vanhempiensa toiveet ohjelmien tyylilajista ja teemoista ovat samat.

Pelot ovat tärkeä osa elämää ja ne suojelevat meitä pahoilta asioilta. On siis tärkeää, että lapset oppivat käsittelemään pelon tunteita jo pienestä pitäen. Kuitenkin tuntuu

hurjalta, että lapsi joutuu kohtaamaan pelon yksin jo hyvin pienenä katsoessaan televisiota. Pelot yhdessä toimivien pelonhallintakeinojen kanssa mahdollistavat lapsen normaalin kehityksen. Toisaalta taas pelot voivat olla uhkatekijöitä lapsen kehitykselle ollessaan liian intensiivisiä ja liian suuria. (Korhonen 2008, 39) Vanhempien on siis taatava lapsille turvallinen televisionkatselukokemus jos ohjelmasuunnittelu yksin ei siihen kaikkien lapsien kohdalla pysty.

6 HILLA HIPSUVARVAS -KONSEPTI

Idea lasten piirrosanimaation kirjoittamiseen lähti siitä, että huomasin kotimaisten piirrosanimaatioiden puuttuvan kokonaan television ohjelmatarjonnasta. Ihania laadukkaita kirjoja tehdään Suomessa roppakaupalla, mutta televisiossa sama ilmiö ei ole päässyt valloilleen. Halusin tehdä ohjelman, joka olisi rehellisyydeltään ja selkeydeltään lähellä lastenkirjoja kuten *Aino*-kirjat ja *Jason*-kirjat. Näissä kirjoissa on päähenkilönä tavallinen lapsi, joka elää tavallista arkista elämään. Aino elää ydinperheessä, jossa äiti on kotona ja isä käy töissä. Jason elää kaksin tehtaassa työskentelevän äitinsä kanssa. Lapset käyvät hoidossa, kokevat pettymyksiä, nauttivat vapaapäivistä ja huomaavat myös aikuisten joskus olevan kiukkuisella tuulella ja tekevän virheitä. Halusin omaan konseptiini tämän saman arjen sekaisen hulinan, elämänilon ja lämpimän välittämisen teemoiksi.

Luomani piirrosanimaatiokonsepti kertoo *Hilla Hipsuvarpaan* elämästä. Hilla on 3-vuotias tyttö. Hän asuu äidin ja isän kanssa, mutta sarjan edetessä Hillalle syntyy pikkuveli. Hilla ei ole pikkuveljestä iloinen, sillä äidillä ei ole enää Hillan mielestä tarpeeksi aikaa hänelle. Perhe asuu tavallisen suomalaisen kaupungin kerrostalolähiössä. Sarjan aikana Hilla aloittaa päiväkodin, kärsii uhmakohtauksista, pelkää pimeää ja ystäväystyy uusien, hieman erilaisten lasten kanssa. Sekä Hilla että vanhemmat tekevät virheitä, mutta oppivat niistä ja jokaisessa jaksossa on tietenkin onnellinen loppu opetuksineen.

Toinen tavoite konseptilla oli saada vanhemmat katsomaan ohjelmaa yhdessä lapsen kanssa. Jouduin pohtimaan syytä sille, miksi vanhemmat eivät katso lastenohjelmia yhdessä lapsen kanssa, vaikka kaikki asiantuntijat siihen rohkaisevat. Onko kyse vain ohjelmien sisällöstä vai onko katsomiselle muitakin esteitä? Esimerkiksi ovatko las-

tenohjelmien lähetysajat vanhempien kannalta epäedulliset? Ja ovatko lastenohjelmat täydellinen lapsenvahti lapsille, sillä aikaa kun vanhemmat tekevät kotitöitä?

Tapa, jolla lähdin tavoittelemaan lasten vanhempia television ääreen, oli yrittää puhutella ohjelmalla myös aikuisia ottamalla huomioon heidän katsontakantansa asioihin. Kyselytutkimukseni mukaan vanhemmat kyllä haluavat katsoa lastenohjelmia yhdessä lastensa kanssa, jos heillä on aikaa ja jos ohjelmassa on myös heille jotakin. Aikuisten on siis vaikea jättää kotiaskareet ja muut velvollisuudet epämielenkiintoisen ohjelman vuoksi, vaikka se olisikin lapsen etu. Yritän siis ohjelmassani antaa aikuisille vertaistukea vanhemmuuteen ja pieniä ratkaisuja arjen ongelmiin. Esimerkiksi miten valmistaa lasta päiväkodin aloitukseen tai selvittää lasten kiperistä kysymyksistä? Tuntui myös erittäin haastavalta kirjoittaa sekä lapsia että aikuisia viihdyttävä sarja, sillä heillä intressit katsojina ovat niin erilaiset.

On jo olemassa lastenohjelmia, joista myös vanhemmat pitävät. Ne ovatkin usein sellaisia, joissa on tahallisesti yritetty kutkutella myös aikuisten huumorintajua. Näissä ohjelmissa näen kuitenkin ongelmana sen, että lapset eivät useinkaan pidä niistä. Lapset eivät yksinkertaisesti ymmärrä vitsejä, joiden on tarkoitus viihdyttää myös aikuista. On varmasti lapsen mielestä myös outoa, kun aikuinen vieressä nauraa ja itse lapsi ei nähnyt tilanteesta mitään hauskaa. Tällainen ohjelma on esimerkiksi *Late Lammas*. *Late Lammas* on vaha-animaatio, jossa ei puhuta. Ohjelman eläimet toimivat kuten ihmiset, pääasiassa aikuiset ihmiset, ja juonet ovat hauskoja. Suuri osa kyselytutkimuksen vanhemmista mainitsi *Late Lampaan* omaksi suosikikseen lastenohjelmien tarjonnasta. Itsekin pidän siitä ja se usein naurattaa minua oikein kunnolla. Lapseni eivät kuitenkaan mielestäni ymmärrä edes mitä siinä tapahtuu. Juonet ovat aikuisten ohjelmien lailla monimutkaisia ja monitasoisia. Ohjelma on siis ainakin selvästi vanhemmille kuin alle 4-vuotiaille. Oma tyttärenteni kokee erityisen ärsyttävänä sen, jos minä nauran ja hän ei ymmärtänytkään nauraa.

Suurimmat erot lasten- ja aikuistenohjelmien välillä ovatkin esitettyjen asioiden tasot ja ohjelman tempo. Lasten ohjelmissa asiat on esitetty yksinkertaisesti ja suoraan. Aikuiset taas ovat jo tottuneet siihen, että ohjelmat haastavat heidän huumorintajunsa, älykkyytensä ja mielikuvituksensa. Lasten ohjelmat ovat siis aikuisten mielestä kuolettavan tylsiä.

Koska oma konseptini on vielä käsikirjoitustasolla, en voi tulkita sen onnistumista vanhempien ruudun ääreen saamisessa.

7 YHTEENVETO

Televisioon ja yleisesti mediaan liittyvät ongelmat ovat nykypäivänä sekä hyvin tutkittuja että hyvin tiedostettuja. Tutkijat ovat kiinnostuneita television vaikutuksista lapsiin ja heidän terveyteensä. Asioista puhutaan myös laajasti sekä mediassa että ihan tavallisen kansankin keskuudessa. Tämän vuoksi myös pienten lasten vanhemmat ovat hyvin tietoisia vaaroista ja mahdollisista haitoista, joita lapsille suunnattuihin ohjelmiin sisältyy. Tutkimukseni mukaan sekä vanhemmat että tutkijat pitävät erittäin tärkeänä sitä, että lapset eivät joutuisi katsomaan lastenohjelmia yksin.

On selvää, että televisio kuuluu lasten elämään yhtä varmasti kuin se kuuluu nykypäivän aikuistenkin elämään. Kun vaarat ja haitat tiedostetaan, voidaan lasten turvallisuus taata. Kanavilla on pyhä tarkoitus antaa lapsille turvallinen, opettavainen ja miellyttävä katselukokemus. Ongelmana ovat kuitenkin mielestäni lastenohjelmien lähetysajat ja suomalaisten ohjelmien vähäisyys.

Lähetysajat on suunniteltu päiväkotilasten ja koululaisten päivärytmin mukaan ja mielestäni niin, että lapsen katsoessa televisiota vanhemmat voivat tehdä rauhassa kotitöitä. Tämä ei missään nimessä vastaa tutkijoiden esittämiin suosituksiin, joiden mukaan vanhempien pitäisi olla lapsen tukena television katselutilanteessa. Pienten lasten vanhemmille tekemäni kyselytutkimuksen mukaan aamuisin katsotut lastenohjelmat kuuluvat monien lapsiperheiden arkeen. Ja aamuthan ovat juuri niitä päivän kiireisimpiä aikoja, kun koko perhe yrittää selviytyä ajoissa ulos kodista. Tällöin on helpottavaa laittaa lapsi oman suihkussa käynnin tai pukeutumisen ajaksi television ääreen.

Kyselytutkimuksen mukaan vanhemmat eivät olleet huolissaan lähetysajoista vaan pitivät niitä ennemminkin hyvinä. Tästä huolimatta he olisivat halunneet katsoa lastenohjelmia lastensa kanssa enemmän kuin siihen oli mahdollisuus. Juuri tässä mielestäni kiteytyykin tutkimuksessani ilmi tullut suuri ristiriita. Toisaalta vanhemmat tiedostavat, että lapsi tarvitsee tukea ja turvaa katselukokemuksensa tueksi, toisaalta taas se ilmainen lapsenvahti on usein enemmän kuin tervetullut apu arjen keskellä. Televisio on siis ristiriitainen median väline, jonka absoluuttista hyvyttä tai pahuutta lapsille on vaikea arvioida.

Toinen suuri este sille, että vanhemmat katsoisivat lastenohjelmia yhdessä lastensa kanssa, on tutkimukseni mukaan se, että lastenohjelmat eivät ole aikuisten mielestä tarpeeksi kiinnostavia. Houkutus siirtyä television äärestä kotitöiden tai rentoutumisen

pariin on liian suuri, jos ohjelma on tylsä. Tämän saman huomaan myös itse. Alan helposti miettiä omia asioitani ja jopa valun huomaamatta pois paikalta, jos ohjelma ei kiinnosta minua.

Teososa opinnäytetyössäni on lasten animaationsarjan konsepti. Pysin luomaan lastenohjelman, joka keräisi television ääreen lasten lisäksi myös heidän vanhempansa. Kyselytutkimuksessani tuli selville, että vanhemmat pitävät niistä lastenohjelmista, jotka haastavat heidän huumorintajuaan. Minäkin pidän niistä eniten. Itse näen kuitenkin tämän ristiriitaisena yhdistävänä tekijänä. Omia lapsiani seurattaessa huomasin, että lapset eivät ymmärtäneet huumoria, jota omista suosikkeista lastenohjelmissani oli. Nämä aikuisten huumorintajua haastavat ohjelmat eivät siis olleet lasteni suosikkeja, ainoastaan minun. En ole ollenkaan varma, onko edes mahdollista tehdä ohjelmaa, joka kutsuttaa sekä pienen lapsen että hänen vanhempansa huumorintajua.

Omassa konseptissäni yritinkin hakea vanhempia katsojiksi hieman eri kautta. Pysin tarjoamaan vanhemmille tukea ja käytännönratkaisuja arkeen. Ajatukseni oli, että jos vanhemmat kiinnostuisivat ohjelmasta vertaistuki- ja kasvatustieteessä, he pystyisivät jättämään kotityöt myöhemmäksi. Vanhemmat lukevat paljon lapsiin liittyviä lehtiä ja kirjoja, ehkäpä tämä voisi olla uusi väylä.

LÄHTEET

- Alander, Heta 2003. Esi- ja alkuopetusikäisille suunnattujen TV2:n lastenohjelmien arvot ja tavoitteet. [Verkkodokumentti]. Saatavuus <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10184/G0000099.pdf?sequence=1> (luettu 4.6.2010)
- Koivusalo-Kuusivaara, Raisa 2007. Lapset, media ja symbolinen vuorovaikutus: Suomalaisen, englantilaisten ja saksalaisten lasten mediasuhteen tarkastelua. [Verkkodokumentti]. Helsingin yliopisto. Saatavuus <<https://oa.doria.fi/handle/10024/5374>> (luettu 18.4.2010)
- Korhonen, Piia 2008. Lasten TV-ohjelmiin liittyvät pelot, painajaisunet ja pelonhallinta. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis.
- Lindén, Suvi 2007. Viestintäministeri Lindén Oulun lastenelokuvien festivaalin seminaarissa. [Verkkodokumentti]. Saatavuus <http://www.mintc.fi/web/fi/puheet/puhe//view/821205> (luettu 4.6.2010)
- Lähteenmäki, Liisa 2006. Television katselulla yhteys lasten unihäiriöihin. [Verkkodokumentti]. Helsingin yliopisto. Saatavuus <<http://www.helsinki.fi/tutkimus/tiede uutiset/2006/vk25.shtml>> (luettu 20.4.2010)
- Markus, Maria 2009. TV: katselu – lapsi ja televisio. Television katselun rajat. [Verkkodokumentti]. Saatavuus <www.yhteishyvä.fi/vapaa-ai-ka_perhe/lapset_kasvatus/tvn_katselu_lapsi_televisio/fi_FI/television_katselun_rajat/> (luettu 4.6.2010)
- Tilastokeskus 2010. Verkkokoulu: Johdatus tilastolliseen ajatteluun. [Verkkodokumentti]. Saatavuus <<http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tt/01/index.html>> (luettu 15.5.2010)
- Voutilainen, Antti 2009. Liika TV:n katselu kohottaa lapsen verenpainetta [Verkkodokumentti]. Saatavuus <<http://www.helistin.fi/?page=8165280&id=1942944>> (luettu 15.4.2010)

Werner, Anita 1996. Lapset ja televisio. Helsinki: Gaudeamus.

Yle TV2 2010. Ylen lastenohjelmien periaatteet. [Verkkodokumentti]. Saatavuus <<http://ohjelmaopas.yle.fi/artikkelit/lapset/lapset-alasivu/ylen-lastenohjelmien-periaatteet>> (luettu 2.5.2010)

Liite 1

Kysely TV:stä lastenohjelmia katsovien 1-5 -vuotiaiden lasten vanhemmille!

Olen Terhi Arola ja lapseni Aamos ja Hilja-Maria ovat hoidossa Päiväkoti Porolahdessa. Opiskelen Metropolia ammattikorkeakoulussa käsikirjoittajaksi. Teen lopputyökseni tutkimusta television lastenohjelmista ja niiden katsomisesta.

Olen erittäin kiitollinen jokaisesta vastauksesta. Kysely täytetään nimettömänä. Vastauksia ei tulla käyttämään muuhun, kuin minun lopputyöhöni. Mahdolliset kysymykset voi lähettää sähköpostilla. terhi.arola@metropolia.fi

Ympyröikää sopiva vaihtoehto.

1. Lapsenne ikä? _____
2. Kuinka usein lapsenne katsoo lastenohjelmia televisiosta?
 - A) päivittäin
 - B) 2-5 kertaa viikossa
 - C) harvemmin kuin 2 kertaa viikossa
3. Kuinka kauan lapsenne katsoo ohjelmia kerrallaan?
 - A) yli tunnin
 - B) yli puolituntia
 - C) alle puolituntia
4. Miltä kanavalta lapsenne katsoo lastenohjelmia?
 - A) TV2
 - B) MTV3
 - C) Nelonen
 - D) muu, mikä? _____
5. Mikä on lapsenne lempiohjelma? _____
6. Katsooko lapsenne mieluiten kotimaisia vai ulkomaisia lastenohjelmia?
 - A) kotimaisia
 - B) ulkomaisia
 - C) molempia yhtä mielellään
7. Katsotteko itse televisiosta tulevia lastenohjelmia yhdessä lapsenne kanssa?
 - A) aina
 - B) usein
 - C) harvoin
 - D) en koskaan

Liite 1

8. Jos ette katso lapsenne kanssa televisiota, mitä teette?

- A) kotitöitä
- B) töitä
- C) rentoudun
- D) jotakin muuta

9. Jos se olisi mahdollista, haluaisitteko katsoa lastenohjelmia yhdessä lapsenne kanssa?

- A) haluaisin
- B) en haluaisi

10. Tulevatko lastenohjelmat mielestänne hyvään vai huonoon aikaan? Miksi?

11. Mistä lastenohjelmista itse pidätte? Miksi?

12. Millainen on mielestänne hyvä lastenohjelma? Miksi?

**PALAUTUS ILMOITUSTAULULLA ROIKKUVAAN MUOVITASKUUN 21.4 MENNESSÄ.
LÄMMIN KIITOS KAIKILLE OSALLISTUJILLE!!**